

УДК 343.131
DOI: 10.31733/17-03-2023-405-406

Гліб БАРАБАШ
викладач кафедри
кримінально-правових дисциплін
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

РЕАЛІЗАЦІЯ ЗАСАДИ РІВНОСТІ ПЕРЕД СУДОМ І ЗАКОНОМ У КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОВАДЖЕННІ

Із загального числа принципів, які виділяють у теорії права та які знаходять своє відображення і реалізацію у правовому регулюванні суспільних відносин, у тому числі і кримінальних процесуальних, особливо важливе місце займають загальнолюдські принципи права. До числа цих принципів належить і принцип рівності.

Рівність перед законом і судом – засада кримінального провадження, що діє в усіх його стадіях, вимагає від законодавця та суб'єктів, які його здійснюють, надання учасникам правовідносин рівних прав щодо відстоювання своїх інтересів і недопущення застосування привілеїв чи обмежень у процесуальних правах. Суть цього принципу полягає у наданні учасникам рівних прав та обов'язків перед законом щодо участі у процесі. На жаль, цей принцип часто залишається осторонь, оскільки закон і правда, як правило, залишається на боці тих, хто має владні повноваження, фінанси тощо.

Проблеми забезпечення засади рівності перед законом і судом у кримінальному процесі знайшли досить глибоке дослідження у працях Ю. М. Грошевого, В. В. Городовенка, В. В. Короля, М. А. Костенко, В. В. Леоненка, С. П. Погребняка, В. Т. Маляренка, Л. В. Мединської та інших вітчизняних учених.[3, с. 238]

Насамперед, засада рівності перед судом і законом усіх учасників процесу закріплена у ч. 1, 2 ст. 24 Конституції України, відповідно до яких: «Громадяни мають рівні конституційні права і свободи та є рівними перед законом. Не може бути привілеїв чи обмежень за ознаками раси, кольору шкіри, політичних, релігійних та інших переконань, статі, етнічного та соціального походження, майнового стану, місця проживання, за мовними або іншими ознаками». [1]

Принцип рівності перед законом і судом не обмежує конституційних прав і свобод громадян, навпаки, у випадках передбачених законом, для певних категорій осіб визначаються додаткові гарантії, а саме, ст. 10 Кримінально-процесуального Кодексу України (далі - КПК) передбачає, у випадках і порядку, передбаченому КПК, певні категорії осіб (неповнолітні, іноземці, особи з розумовими і фізичними вадами тощо) під час кримінального провадження користуються додатковими гарантіями. [2]

Тож, порушення цього принципу призводить до винесення несправедливих рішень, втрати довіри громадськості до державних органів та неповаги закону.

Рівність учасників кримінального провадження покладає на суд обов'язок не надавати переваг жодному з учасників процесу. Звідси, процесуальне становище кожного конкретного учасника провадження не може бути покращено або погіршено залежно від раси, кольору шкіри, статі, етнічного та соціального походження, майнового стану, місця проживання, політичних, релігійних та інших переконань, за мовними або іншими ознаками. Права не можуть бути неправомірно обмежені, разом з тим деякі права учасників процесу визначаються саме їх процесуальним статусом і протилежна сторона не може бути наділена тими ж самими правами. Так, позивач, на відміну від відповідача, не може подати зворотний позов, а право мати захисника є виключною прерогативою підозрюваного, обвинуваченого, засудженого чи виправданого. Безумовно, у таких випадках про порушення даної засади не йдеться. Закон однаковий для всіх, йому байдужі фактично існуючі відмінності між людьми. Від закону вимагається неупередженість і «повна сліпота» до соціальних відмінностей людей у сфері права. [4, с.127]

Положення про рівність перед законом і судом застосовується протягом усього кримінального провадження. Слідчий, прокурор та суддя зобов'язані забезпечити кожному громадянину та учаснику процесу рівні можливості для реалізації процесуальних прав, рівні можливості для вжиття ними заходів щодо захисту своїх законних прав та інтересів.

Сучасна соціально-політична ситуація та необхідність вдосконалення законодавства у сфері кримінального процесу вимагають додаткових досліджень питань здійснення кримінального провадження з точки зору рівності всіх осіб перед законом та судом. Будучи проголошеною та нормативно закріпленою, засада рівності перед законом і судом вимагає своєї повної і безумовної реалізації. Державні установи повинні впроваджувати ідею рівності діяльності органів суду, прокуратури, досудового слідства та їх посадових осіб, для того, щоб подолати наявний правовий нігілізм у державі.

1. Конституція України [Електронний ресурс] // Відомості Верховної Ради України (ВВР). – 1996. – № 30. URL : <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80>.

2. Кримінальний процесуальний кодекс України // Відомості Верховної Ради України: кодекс від 13.04.2012, редакція від 17.03.2021, [Електронний ресурс] – режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/4651-17>.

3. Коровайко О. Проблеми регламентації засади рівності перед законом і судом у кримінальному процесі України. «Підприємництво, господарство і право» 12\2016 » с.238-243.

4. Трунов Д.О. Забезпечення реалізації засади рівності перед законом і судом. Актуальні проблеми сучасної науки і правоохоронної діяльності. Харків, 2018 . ст. 127-128.

УДК 343.1+343.23

DOI: 10.31733/17-03-2023-406-409

Юрій ЄЛАСЬ

викладач кафедри організації досудового розслідування факультету Криворізького навчально-наукового інституту Донецького державного Університету внутрішніх справ

ТЕОРЕТИЧНЕ ЗНАЧЕННЯ ДЕФІНІЦІЇ «ЗЛОЧИН» У КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОВАДЖЕННІ: НАУКОВО-ЮРИДИЧНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ СФЕР ДЕРЖАВНОЇ ТА НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ

Юридична дефініція (категорія) «злочин» є одним із фундаментальних визначень для всіх галузей публічного права України, передусім, для кримінально-юрисдикційних галузей права України, якими є: кримінальне право, кримінальний процес, кримінальне виконавче право. Так, кримінальний процес є найбільш динамічним правоутворенням в сфері кримінально-юрисдикційних галузей права України, оскільки, саме кримінальний процес передбачає стадійний (стадіальний) порядок здійснення протидії злочинності, в тому числі, злочинам різного ступеня тяжкості, передусім, умисним тяжким злочинам та умисним особливо тяжким злочинам, які посягають на державну та національну безпеку України.

Зауважу, що Кримінальний процесуальний Кодекс України (далі за текстом – КПК України) [1], в своєму тексті хоча і містить дефініцію «кримінальне правопорушення» (зокрема, у ст. ст. 2, 4, 25, 27, 28 КПК України [1]), проте, в ряді норм КПК України [1] (які будуть досліджуватись нижче за текстом цієї наукової роботи) передбачено інше визначення суспільнонебезпечного протиправного діяння (дії або бездіяльності), а саме: дефініцію «злочин».

У свою чергу, еволюція та розвиток кримінального процесу (як однієї із галузей системи права України) характеризується, зокрема, диференціацією порядків досудового розслідування. Такими диференційованими кримінально-процесуальними порядками досудового розслідування є:

1) Спеціальне досудове розслідування (in absentia), яке передбачено нормами статей 297-1 – 297-5 КПК України [1], котре є порядком здійснення досудового слідства щодо ряду: а) злочинів (передусім, умисних тяжких злочинів та умисних особливо тяжких злочинів), перелік яких передбачений абзацом 1 частини 2 статті 297-1 КПК України [1]; б) інших злочинів, перелік яких передбачений абзацом 2 частини 2 статті 297-1 КПК України [1];

2) Особливий режим досудового розслідування, судового розгляду в умовах воєнного стану, в частині кримінально-процесуальних правовідносин щодо скасування запобіжного